

7. Ухвала Оболонського районного суду м. Києва від 4 жовтня 2021 року у справі № 756/14283/21 URL: www.reyestr.gov.ua

8. Ухвала Центрально-Міського районного суду міста Кривого Рогу Дніпропетровської області від 31 липня 2023 року у справі № 216/3978/22 URL: www.reyestr.gov.ua

9. Цивільне процесуальне право України (Особлива частина): підруч. / О.В. Гетманцев, Л.А. Кондратьєва, Л.А. Остафійчук, А. Л. Паскар, І. Ю. Татулич; за ред. О. В. Гетманцева. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022, 240 с.

УДК 347.965.43

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2024.1.3>

ПЕРУНОВА О.М.

ВПЛИВ ЮРИДИЧНОЇ ТЕХНІКИ НА ЦИВІЛЬНЕ ПРОЦЕСУАЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО

THE IMPACT OF LEGAL TECHNIQUES ON CIVIL PROCEDURE PROCEEDINGS

Різні заходи та правові прийоми з використанням і застосуванням законодавства згідно правової ситуації та правовідносин які виникають між суб'єктами, що в свою чергу дозволяє це зробити, так, наприклад суду вести судовий процес, сторонам подавати заяви по справі, реалізувати право на незалежну експертизу та ін., але хотілося б зазначити необхідність використання та розуміння такого важливого елемента для цивільного судочинства без якого не обходиться кожна процесуальна дія, особливо суду, а саме – застосування *юридичної техніки*, яка пронизує усю процесуальну форму та зміст цивільного судочинства у вигляді оформлення і застосування процесуальних актів-документів. Суд та учасники судового процесу не можуть не до оцінювати і не звертати уваги на цей важливий компонент, тому що саме від нього залежить якість вирішення справи, а також можливість вирішення цивільних спорів і винесення законних та обґрунтованих судових постанов.

Застосування такої категорії, як юридична техніка у цивільному судочинстві та значення її для ведення судової справи (процесуальної форми і змісту) і винесення судового рішення судом. Хотілося б звернути також увагу на те, що юридична техніка може відобразитися на різних видах діяльності учасників судового розгляду у правовому, письмовому та технічному вигляді. Всі ці процесуальні дії характеризують саму процесуальну форму і зміст, якого в підсумку набуває цивільна справа, її суть. Поважність моменту застосування юридичної техніки відкривається у філігранності застосування особливо судом необхідних процесуальних дій їх своєчасність у вигляді форми і змісту, які впливають на досконалість процесуальних дій і їх реалізацію.

Сьогодні ми маємо справу з розвинутим форматом розуміння юридичної техніки, як прояв творчої юридичної письменності, а також можемо говорити про дистанційне ведення судового процесу, фіксування його, Єдиного Судового реєстру і т. і., адже ці юридичні явища теж мають свої законодавчі правила зазначені, наприклад у ЦПК України і інших джерелах права, і вони уже зараз використовуються учасниками судового процесу, що поширює форму і зміст процесу в цілому, її формат стає глибше і більш доступним для реалізації в прикладному сенсі.

Ключові слова: *юридична техніка, цивільне судочинство, процесуальна форма і зміст, правотворчий документ, правозастосовний документ, фіксування судового процесу, судові рішення.*

Various measures and legal techniques with the use and application of legislation in accordance with the legal situation and legal relations arising between the subjects, which in turn allows this to be done, for example, for the court to conduct a trial, for the parties to file statements in the case, to exercise the right to independent examination, etc., but I would like to note the need to use and understand such an important element for civil proceedings, without which every procedural action, especially the court, is indispensable, namely, the use of legal technique, which permeates the entire procedure. The court and the participants of the court proceedings cannot fail to appreciate and pay attention to this important component, as it determines the quality of the case resolution, as well as the possibility of resolving civil disputes and issuing lawful and reasonable court decisions. Application of such a category as legal technique in civil proceedings and its significance for the conduct of a court case (procedural form and content) and the rendering of a court decision by a court. I would also like to draw attention to the fact that legal technique may be reflected in various types of activities of the participants to the court proceedings in legal, written and technical form. All of these procedural actions characterize the very procedural form and content that a civil case ultimately acquires its essence. The importance of the moment of application of legal technique is revealed in the finesse of application of the necessary procedural actions, especially by the court, their timeliness in the form and content, which affect the perfection of procedural actions and their implementation.

Today we are dealing with a developed format of understanding legal technique as a manifestation of creative legal writing, and we can also talk about remote conduct of the trial, recording it, the Unified Court Register, etc., because these legal phenomena also have their own legislative rules specified, for example, in the Civil Procedure Code of Ukraine and other sources of law, and they are already used by participants in the trial, which extends the form and content of the process as a whole, its format becomes deeper and more accessible for implementation in an applied sense.

Key words: *legal technique, civil proceedings, procedural form and content, law-making document, law application document, recording of court proceedings, court decision.*

Вступ. Як відомо цивільний процес, особливо сучасний з його електронним викладенням та фіксуванням характеризується зазначеною стадійністю у законодавстві та є достатньо складним по своєму розумінню і практичній реалізації, в результаті якого повинно бути винесене законне і обґрунтоване рішення, яке реалізує право захисту учасників судового процесу, а суду дозволяє винести необхідні, своєчасні процесуальні акти-документи зі справи. Любе порушення процесуального порядку веде до певних негативних наслідків з вирішення цивільної спору, це – як мінімум його перегляду.

Отже, сьогодні, ми звертаємо увагу на різні заходи та правові прийоми з використанням і застосуванням законодавства згідно правової ситуації та правовідносин які виникають між суб'єктами, що в свою чергу дозволяє це зробити, так, наприклад суду вести судовий процес, сторонам подавати заяви по справі, реалізувати право на незалежну експертизу та ін., але хотілося б зазначити необхідність використання та розуміння такого важливого елемента для цивільного судочинства без якого не обходиться кожна процесуальна дія, особливо суду, а саме – застосування *юридичної техніки*, яка пронизує усю процесуальну форму та зміст цивільного судочинства у вигляді оформлення і застосування процесуальних актів-документів. Суд та учасники судового процесу не можуть недооцінювати і не звертати уваги на цей важливий компонент, тому що саме від нього залежить якість вирішення справи, а також можливість вирішення цивільних спорів і винесення законних та обґрунтованих судових постанов.

Тому, мало оперувати нормами права, потрібно ще філігранно вміти застосовувати, оформляти та затверджувати певні процесуальні дії в якості процесуальних актів-документів, які до речі мають теж певні вимоги згідно законодавчої бази цивільного судочинства і застосовуються на різних стадіях процесу суб'єктами спору. Задача суду перетворити всю інформацію, юридичні факти зі справи у їх правове розуміння і оформлення в необхідному форматі, якого вимагає сучасне законодавство, а це вказує на правову свідомість і кваліфікацію, яку повинні мати суб'єкти цих правовідносин.

Юридична техніка – галузь знань про правила ведення юридичної роботи та створення в її процесі різних юридичних документів, письмового окреслення змісту нормативно-правових актів, оформлення юридичних документів. Вираження правового аналізу юридичних прав і обов'язків тощо. Раніше юридична техніка була частиною теорії держави і права. У сучасних умовах юридичну техніку відокремлюють у самостійну галузь юридичної науки, орієнтовану на вирішення практичних завдань. Її застосовують адвокати, судді, нотаріуси, парламентарі, урядовці, управлінці [1, с. 4].

Постановка завдання. Метою статті є аналіз та розгляд застосування такої категорії, як юридична техніка у цивільному судочинстві та значення її для ведення судової справи (процесуальної форми і змісту) і винесення судового рішення судом. Хотілося б звернути також увагу на те, що юридична техніка може відображатися на різних видах діяльності учасників судового розгляду у правовому, письмовому та технічному вигляді. Всі ці процесуальні дії характеризують саму процесуальну форму і зміст, якого в підсумку набуває цивільна справа, її суть. Поважність моменту застосування юридичної техніки відкривається у філігранності застосування особливо судом необхідних процесуальних дій їх своєчасність у вигляді форми і змісту, які впливають на досконалість процесуальних дій і їх реалізацію.

Хотілося б також звернути увагу на діяльність суду з боку правотворчості викладення і винесення, наприклад судового рішення – це прояв певної інтелектуальної діяльності цього поважного учасника процесу, що покликано забезпечити саме захист прав і свобод людини і громадянина. Цей процесуальний акт – документ є остаточним документом розгляду справи у суді, з ним можуть ознайомитися всі учасники судового процесу, але ще сьогодні він може бути розміщений на веб – порталі судової влади України у Єдиному державному реєстрі судових рішень, що вимагає від судової влади більш досконалого і досвідченого складання цього акта-документа.

Певної уваги для аналізу юридичної техніки також заслуговує формат самої загальної процесуальної форми і змісту цивільного судочинства, де юридична техніка проявляє себе не тільки при складанні правозастосовних процесуальних актів-документів, а і в якості формату прийняття різних процесуальних дій учасниками спору у суді і отже, і тому має більш поширену визначеність для розгляду самої судової справи, пронизує саму процесуальну форму і зміст цивільного судочинства і внутрішньо і зовні.

Процесуальна форма – це сукупність правил, системність у рамках яких і згідно яких розвиваються процесуальні відносини. У науці цивільного процесуального права виділяють такі ознаки стадії цивільного судочинства: 1) наявність часових і просторових меж; 2) наявність самостійної мети і завдань; 3) існування комплексу цивільних процесуальних відносин; 4) відображення результатів у спеціальних процесуальних актах; 5) особлива процедура виникнення і розвитку; 6) наявність особливостей процесуального становища суб'єктів процесу; 7) специфіка реалізації принципів цивільного процесу.

Етапи судового процесу – це врегульовані процесуальні приписи щодо відокремлених у часі та в просторі, вчинених в певній послідовності юридично значущих дій суду, пов'язаних з вирішенням юридичних справ, винесенням судових рішень та їх оскарженням [1, с.219].

Вважаємо доцільним переглянути деякі аспекти існування юридичної техніки, як необхідної складової для цивільного процесу, яка дозволяє саме суду отримати повний, чіткий, законний та обґрунтований вигляд не тільки судової постанови, але і форму і зміст загальної процесуальної форми цивільного судочинства.

Результати дослідження. Визначимо, що на сьогоднішній час багато вчених – юристів розглядали поняття юридичної техніки в різних її проявах, серед таких вчених були : Шутак І.Д.; Суперсон О.О.; Терела Г.В.; Манько Д.Г.; Дутко А.О. і багато інших, але дозвольте звернути увагу саме на деякі з них.

Так, наприклад у своїй праці Шутак І.Д., зазначає декілька напрямленостей основ юридичної техніки, переглядає її в форматі наукового знання, юридичної термінології, юридичного письма, стилю, юридичної конструкції, юридичних символів, розглядає поняття правотворчості. У своїй науковій роботі він достатньо приділив уваги історичному розумінню виникнення термінології юридична техніка: «що стосується України, то активне наукове дослідження юридичної техніки почалося з 90-х років ХХ ст., коли Україна постала на карті світу як молода і незалежна держава. У період планування нової, як передбачалось, правової системи, нової правової ідеології розроблялась і нова концепція створення українського законодавства, головною перевагою якого була б народність, а відтак зрозумілість і простота його положень». Автор зазначає, що швидкі темпи створення такого законодавства без урахування прийомів та засобів юридичної

техніки спричинили прийняття великої кількості необдуманих, юридично неякісних та логічно неструктурованих нормативно-правових актів, подальше застосування яких призвело до численних помилок, колізій та суперечностей у регулюванні суспільних відносин, коригування життєвих обставин [1, с. 11].

Науковець до речі вважав, що не лише тільки складання права, а його тлумачення – це також частина юридичної техніки. Звертав увагу на те, що метою застосування юридичною технікою є досягнення ясності, простоти, стислості, певної стандартності, однаковості юридичних документів і раціоналізування юридичної діяльності загалом. Він розмежував поняття *правотворчої і законодавчої* техніки.

Отже ми, не можемо не погоджуватися з цією думкою, оскільки вона ще раз підкреслює і розмежує певну направленість застосування юридичної техніки, де правозастосовну в повному обсязі можна підвести до використання процесуальній формі цивільного судочинства, оскільки правозастосовні документи (судові постанови), будучи елементом судового процесу, являють собою систему науково обґрунтованих і практично сформульованих засобів і способів, що використовуються при створенні (підготовці і оформленні) індивідуальних цивільних процесуальних актів – документів.

Автор, також дуже аргументовано підкреслює необхідність застосування реквізитів зазначених у цивільному законодавстві для конкретних процесуальних актів – документів, як елементи, які повинні забезпечити офіційний характер і вигляд документа.

У своїй роботі Суперсон О.О. підкреслює і оперує саме на поважність юридико – технічних особливостей судових актів. Автор вказує на те, що дієвість та ефективність законодавчої бази значною мірою залежить від якості та досконалості судових актів, особливо їх юри дико-технічного оформлення. Вони забезпечують конкретизацію нормативних положень щодо певних суб'єктів чи обставин, ці акти як лакмусовий папірець відображають прогалини та рівень досконалості юри дико-технічної будови законодавчих і підзаконних нормативних актів, а також втілюють законодавчі вимоги в реальному правовому житті [2, с. 70].

Учений у своєму юридичному творі, вказує на залежність та узгодженість законодавства з судовими рішеннями суду. Забезпечення юридико – технічної досконалості судових актів вимагає відповідного навчання фахівців, яке передбачає професійну підготовку суб'єктів. У т.ч. щодо термінологічного, синхронічного, діахронічного, лексикографічного, граматико – стелистичного, фахово – прикладного аспектів підготовки актів правозастосування. Тобто робить акцент саме на розгляді судової постанови і її особливостей, як правозастосовного документа.

Терела Г.В. розглядаючи питання з юридичної техніки підійшов більш детально саме до аналізу загального розуміння цього правового явища, та авансував юридичну техніку різних процесуальних форм судочинства (кримінального процесу, адміністративного, господарського і т.і.). Серед яких нас цікавить більшою ступеню саме цивільне.

Автор приділяє увагу юридичній техніці саме у реалізації і застосування її в процесуальних актах – документах : « вивчення теми потрібно розпочати із засвоєння сутності цивільного процесуального акта – документа, під яким розуміють встановлений законом порядок оформлення процесуальних дій, який регулює вимоги до складу реквізитів, послідовності їх викладення і розташування у документі. Вимоги до змісту його тексту, а також наслідки не додержання даного порядку» [3, с.121].

Так, дійсно, кожний юридичний документ, у тому числі і процесуальний, характеризується певною послідовністю викладення матеріалу, що виявляється в його обов'язковому структуруванні з дотриманням вимог до самого акта – документа та вимог чинного законодавства. Значення процесуального документа виявляється у функціональному призначенні, за яким процесуальні акти – документи різняться між собою.

Науковець Манько Д.Г. у своєму науковому огляді ставить питання по відношенню до юридичної техніки з позиції знання та досвіду з високим рівнем вимог до правової культури учасників судового процесу, особливо суду : « у зазначеному аспекті юридичні технології є відображенням інтелектуального рівня процесу створення правових актів. Зазначений рівень складається з : а) суб'єктивних елементів (фактичний потенціал суб'єкта створення акта); (б) об'єктивних елементів (прийоми, правила, методи, принципи).

Автор також вважає, що під юридичними технологіями варто розуміти науково обґрунтовану інформацію про ефективне використання юридичного інструментарію задля досягнення результату, який має юридичне значення для ходу справи (створення правових актів і виконання окремих видів юридичної діяльності) [4, с. 9].

Дутко А.О. вводить поняття *правозастосовної юридичної техніки* – комплекс засобів, прийомів та права, які використовуються компетентними суб'єктами для створення індивідуальних приписів та їх закріплення в актах застосування права : закони являють собою словесні формули і застосовуються за посередництвом судових органів та інших «владних» суб'єктів. Для того, щоб закони застосовувалися саме в тому смислі, який мав на увазі законодавець, вони повинні бути правильно і однаково витлумачені.

З цією метою створюються нормативні або казуальні правила розуміння змісту юридичних норм та закріплюються у відповідних актах тлумачення права [5, с. 15].

Отже, розглядаючи ці твердження юристів – науковців, хотілося б звернути увагу на те, що наука поступово по спіралі свого розвитку набувала яскравих характеристик по відношенню до самої категорії, якою є юридична техніка. Сьогодні ми маємо справу з розвинутим форматом розуміння юридичної техніки, як прояв творчої юридичної письменності, а також можемо здійснювати дистанційне ведення судового процесу, фіксування його технічними засобами, маємо Єдиний Судовий реєстр і т. і., адже ці юридичні явища теж мають свої законодавчі норми і положення зазначені, наприклад у ЦПК України і інших джерелах права, і вони уже зараз використовуються учасниками судового процесу, що поширює форму і зміст процесу в цілому, її формат стає глибше і більш доступним для реалізації в прикладному сенсі.

То, можна зробити висновок, що юридична техніка може сприйматися, як письмо з методами і прийомами викладання наприклад процесуальних актів – документів в класичному їх письмовому розумінні чи електронному, а також дає можливість застосовувати категорію – юридична техніка, як юридичне технічне оснащення зі своєю судовою системою, що дозволяє реалізовувати цивільний процес – технічно, а значить звернення до суду стає і є більш доступним для захисту порушеного, невизнаного або оспорюваного права у суді України, наприклад позовну заяву можна надіслати через портал «Електронний суд».

Висновки. Таким чином, юридична техніка по своїй природі, як наукове і практичне явище застосування юристами, суддями, учасниками судового процесу, теоретиками – науковцями значно є поширенішим і саме зараз можна казати про її удосконалення і нове структурування з позиції наукових досліджень.

Перш за все, слід підкреслити той факт, що на сьогоднішній час юридична техніка має матеріальний і процесуальний – змістовий формат вираження, що дає можливість говорити про те, що вона так чи інакше впливає на формат самої процесуальної форми і змісту цивільного судочинства. І мова іде не лише про конкретну справу в якій ми використовуємо велику кипу складених процесуальних актів – документів, які по своїй формі повинні відповідати процесуальним нормам цивільного законодавства, а також про саме технічне оформлення та ведення юридичного процесу з певними технічними прийомами і Єдиною судовою системою.

По друге, процес стає спрощеним (більш доступним) лише в тому випадку, коли суд, учасники судового процесу є собою більш ніж досвідчені, адже досконалі у необхідному правовому рівні, у правовому сенсі, як спеціалісти так і громадяни, які звертаються до суду, правове розуміння закону, самого процесу повинно бути достатнім для сучасного судового процесу, щоб прийняти позов, бути присутнім на судовому слуханні, доводити аргументи до суду, винести законну і обґрунтовану судову постанову. Безперечно більша відповідальність в цих процесуальних правовідносинах накладається на сам суд, як керуючий орган цих дій, але і інші суб'єкти повинні не залікати на цю справу, що є і в їхніх інтересах.

По третє, відносно цивільного процесу можливо розглядати юридичну техніку з позиції оформлення і фіксування процесуальних актів – документів у процесуальній формі цивільного судочинства, форма і зміст яких повинен відповідати нормам ЦПК України, або законодавству. Це може залежати від ряду інструментів, це, і : мова з її структурованістю слів, лексика, термінологія, стиль викладення правового матеріалу чи згідно юридичного факту (доказу по справі, щозначаються у ході розгляду справи); можуть бути юридичні поняття, хоча б наприклад, експертиза і т.і.; правові символи, наприклад ЦПК, чи інші; кожен текст процесуального акта – документа характеризується юридичними термінами; висновки зі справи, які повинні бути аргументовані завдяки юридичних фактів, які в свою чергу теж добуваються, або складаються з певних юридичних прийомів.

По четверте, можливо зробити висновки, що формат юридичної техніки безперечно може розглядатися у *правотворчій* діяльності юристів, а також у *правозастосовній*, ці дві діяльності мають як схожості по цьому правовому явищу, так і певні відмінності у прикладному застосуванні. Наприклад, *правотворчі мають такі характеристики, які відображаються на : системі*

засобів, прийомів, вимог – правил створення та їх систематизації, реалізації цього права, необхідність його для вирішення конкретних правових задач.

А правозастосовні – це більш право прикладні, які вже мають певну законно затверджену форму і матеріальний зміст, набувають при своєму складанні необхідного письмового чи електронного вигляду, який не повинен суперечити ЦПК України; засоби і прийоми правозастосовних документів можуть бути схожими з правотворчими, хоча повинні мати більш прикладний вигляд по справі, яка розглядається судом; реалізація права захисту громадянина – є головною задачею юридичної техніки при оформленні і веденні судового процесу.

Таким чином, можна підкреслити багатогранність «юридичної техніки», як категорії, ознаки якої притаманна юриспруденції в цілому, постійна трансформація її повинна відповідати сучасності, а головне дозволяє зробити особливо судовий процес більш досконалим і спрощеним (доступнішим) для його учасників, полегшити роботу суду при захисті прав і свобод, мета – зробити цивільний процес більш зрозумілим і вірно сформованим, що безперечно впливає на результати розгляду цивільної справи.

Список використаних джерел:

1. Юридична техніка : курс лекцій / І.Д. Шутяк. – Івано-Франківськ : Лабораторія академічних досліджень правового регулювання та юридичної техніки. Дрогобич : Коло , 2015. 228 с.
2. Суперсон О.О. Юридико-технічні особливості судових актів. Проблеми становлення правової демократичної держави. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 4 Ч. 1. С. 70-73.
3. .Юридична техніка та складання процесуальних документів : навчально-методичний посібник / Г.В. Терела. Полтава : Полтавський університет економіки і торгівлі. ВНЗ Укоопспілки «ПУЕТ». 2016. 197 с.
4. Манько Д.Г. Юридичні технології: поняття й особливості співвідношення із суміжними категоріями. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер. Юриспруденція. 2019. № 37. С. 6–9.
5. Дутко А.О. юридичні конструкції та їх використання в законотворчій практиці України : Монографія / А.О. Дутко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ. 2013. 176 с.